

Handleiding **Follow Me**

Special: *De Reformatie*

Redactie

Deze catechesemethode is ontwikkeld door de HGJB in samenwerking met gemeenten, predikanten en catecheten.

Materialen

Follow Me bestaat uit diverse producten:

- Handleiding voor de mentor met daarin achtergrondinformatie bij het thema, bijbelstudie en verwerkingsopdrachten met uitleg (€ 20,95)
- Digitale abonnement voor de mentor met Powerpointpresentatie, filmfragmenten en eventuele bijlagen (€25,-)
- Set voor de catechisant, bestaande uit:
  - Werkmap met opdrachtenbladen, Things-to-do waaier en Memorisatiekaarten (€13,95)
  - Of: Alleen opdrachtenbladen, Things-to-do waaier en Memorisatiekaarten (€11,95)

Toerusting

- Wanneer u gaat werken met Follow Me, of veel nieuwe mentoren heeft kunt u de HGJB uitnodigen voor een instructieavond Follow Me (€ 175,-).
- Voor beginnende mentoren is er de Basiscursus Mentorcatechese (3 avonden) en voor mentoren die langer catechese geven is er de Verdiepingscursus Mentorcatechese (2 avonden). U kunt deze aanvragen voor uw gemeente of volgen in uw regio.

Bestelling

Voor het bestellen van materialen of aanvragen van toerusting gaat u naar www.hgjb.nl, mailt u naar info@hgjb.nl of belt u naar: 030-2285402.

Ontwerp

Reprovinci BV

Druk

Twigt Grafimedia B.V., Moordrecht

Copyright 2015

Alle rechten voorbehouden. Niets van deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Handleiding bij Special: <i>De Reformatie</i>	4
Verwerking: uitleg	11
Werkbladen	15

Handleiding bij **Special: De Reformatie**

Thema: **De Reformatie**

Reformatie

De term Reformatio (latijn) betekent 'verbetering' en werd gebruikt om aan te geven dat het noodzaak was om het oude te veranderen, te verbeteren. *Reformatie* betekent dus een allesomvattende correctie, verbetering (vernieuwing) van de kerk. Vertel dit bij de introductie van het thema bij de eerste sheets.

Doel

- de tieners weten wat de Reformatie is en waarom deze plaatsvond.
- de Reformatie gaat meer leven voor de tieners

Opmerking:

Niet alles uit de Reformatie kan in deze special aan de orde komen. Daarom is er een selectie gemaakt. Aangezien er in het curriculum van Follow Me al aandacht wordt besteedt aan de rechtvaardigmaking door genade alleen, is ervoor gekozen om dit hoofdthema van de reformatie niet de nadruk te geven in deze special. Belangrijk is dat de moed van de Reformatoren die voortkomt uit de verwondering over God veel aandacht krijgt. Door de kracht van God konden zij vasthouden aan datgene waar zij voor stonden, wat het hun ook kostte. Mogelijk dat zij hierdoor als voorbeeld kunnen dienen voor de tieners.

Intro

- film *de Reformatie*
Tijd: 04.39 min
Vorm: Filmfragment

PowerPoint-presentatie

Agenda

Geef duidelijk door aan de tieners dat deze les bedoeld is om te ontdekken wat de Reformatie voor ons vandaag te betekenen kan hebben.

Lied

Aanbevolen lied: **OTH 143** *Een vaste burcht is onze God*

Dit lied is gekozen omdat het helemaal past bij het thema van deze les. Het wordt ook wel het *Luther-lied* genoemd en het wordt vaak in de eredienst gezongen rondom Hervormingsdag. Het is goed dat de jongeren vertrouwd raken met de tekst en melodie van dit lied.

In vers 4 van dit lied staat de zin "*Delf vrouw en kind'ren 't graf, neem goed en bloed ons af, het brengt u (= satan) geen gewin.*" Omdat er misverstanden over deze zin bestaan kan het verstandig zijn om deze zin kort toe te lichten. Met deze zin vragen we *niet* of satan ons dingen af wil nemen. Bedoeld wordt juist dat ook al zou de satan ons alle dingen afnemen (geliefden, goederen, ons eigen leven) dan nog zou

satan ons grootste schat niet af kunnen nemen. We zijn door het geloof in de genade van God ervan verzekerd dat Hij ons vasthoudt (vgl. Romeinen 8:35-39 en Filippenzen 1:21).

Gebed

Het is goed om in het gebed God te danken voor de waardevolle dingen die de Reformatie ons heeft gegeven. Ook kan gedankt worden voor de moed van Luther en Calvijn *vanuit de liefde voor God*.

Intro

De intro geeft een korte indruk van de tijd waarin Luther leefde en op welke manier hij inging tegen verschillende misstanden in de Rooms Katholieke kerk (RK). Belangrijke elementen zijn dat Luther God en Zijn Woord belangrijker vond dan mensen, de kerk en de overheid. Ook komt naar voren dat Luther de kerk van binnenuit wilde vernieuwen en niet uit was op een kerkscheuring of het beginnen van een eigen kerkgenootschap. Het filmfragment eindigt met Luther die zich voor Keizer Karel V en de Rooms Katholieke kerk moet verantwoorden. Hij wordt opgeroepen om zijn reformatische leer te herroepen. In de kracht van God houdt hij hier echter aan vast.

Info

Op de dia's staat de volgende info:

Infodia 1)

Hervormingsdag: 31 oktober
De herdenkingsdag van de Reformatie.

4 Hoofdrospelers:

- Maarten Luther
- Ulrich Zwingli
- Martin Bucer
- Johannes Calvijn

Infodia 2)

De Reformatoren kwamen in opstand in de RK tegen:

- Het gezag van de paus en de traditie
- Dat kerkmensen niets te zeggen hadden
- Het Latijn in de eredienst
- De leer over het Heilig Avondmaal
- De aflaathandel = vermindering van de straf op de zonde, zowel in dít leven als in het vagevuur
- Het bidden tot heiligen en het bidden voor doden
- Hoe een mens rechtvaardig wordt voor God

Infodia 3)

3 Hoofdpunten:

- Sola Scriptura = alleen de Bijbel heeft gezag
- Sola Gratia = alleen door genade zalig
- Sola Fide = alleen door geloof hoor ik bij God
- Alle gelovigen zijn priesters

Neem de punten die op de dia's staan één voor één door. Het is goed om bij infodia 1 kort iets te zeggen over de 4 hoofdrolspelers (reformatoren) en hun rol bij de Reformatie.

- Luther:* begon de Reformatie in Duitsland door met zijn 95 stellingen openlijk tegen de RK in te gaan.
- Zwingli:* begon de Reformatie in Zwitserland
- Bucer:* de onbekende Reformator: heeft veel betekend voor de Reformatie. Hij was de mentor van Calvijn
- Calvijn:* heeft de goede en overzichtelijke samenvatting van de leer van de Reformatie gemaakt

Bij infodia 2 is het belangrijk om de genoemde punten kort en eenvoudig uit te leggen. Begrippen zoals 'aflaathandel', 'vagevuur' en 'rechtvaardig worden voor God' kunnen onduidelijk zijn voor de tieners. Leg deze begrippen uit aan de tieners of vraag aan de groep of er tieners zijn die het kort uit willen leggen aan de rest. Deze dia heeft als doel om de tieners duidelijk te maken wat er allemaal mis was in de Rooms Katholieke kerk. De Rooms Katholieke kerk was op dat moment de enige kerk die er was. Er was nog geen protestantse kerk. Het is belangrijk om dit te noemen.

Op infodia 3 is een selectie gemaakt van 4 hoofdpunten uit de leer van de Reformatoren. Met deze punten gaven zij een antwoord op de misstanden in de Rooms Katholieke kerk. Deze punten kunnen vragen oproepen bij (met name jonge) tieners. Leg kort uit wat de Reformatoren met deze punten bedoelen:

Sola Scriptura = alleen de Bijbel heeft gezag. In de Rooms Katholieke kerk hadden veel schrijvers uit de traditie een groot gezag gekregen. De uitleg en interpretatie van het geloof door deze schrijvers werd belangrijker gevonden dan wat er in de Bijbel stond. Voor ons betekent dit dat de Bijbel het hoogste en laatste woord heeft in ons spreken en doen en laten.

Sola Gratia = alleen door genade zalig. De Rooms Katholieke kerk en de Reformatoren botsten.
 Rooms Katholieke kerk: *genade van Jezus + goede werken = zalig worden*
 De reformatoren: *de genade van Jezus alleen = zalig worden → gevolg: goede werken*.
 Voor ons betekent dit dat gered/zalig worden dus niets te maken met veel bijbellezen, weinig zonden meer doen of een goed christen zijn. Alleen door het geloof in de genade van God zijn we gered. De andere dingen horen wel bij het leven als volgeling van Jezus, maar zijn een gevolg van de ontvangen genade. Niet een voorwaarde!

Sola Fide = alleen door geloof hoor ik bij God. De Rooms Katholieke kerk stelde dat men niet alleen moest geloven in de genade die Jezus aanbiedt, maar dat daarnaast óók goede werken gedaan moesten worden. Als één van deze twee ontbrak kon je volgens de Rooms Katholieke kerk *niet* zalig worden. Hier liep Luther tegenaan: hij ontdekte dat hij nooit deze goede werken/daden kon doen, omdat het hem niet lukte vanwege zijn zondigheid. De reformatoren herontdekten dat de Bijbel alleen het geloof als voorwaarde stelt om bij God te horen. De goede werken zijn geen voorwaarde, maar een *gevolg* van het horen bij God. Alleen door te geloven in Christus wordt je gered.

Alle gelovigen zijn priesters: in de Rooms Katholieke kerk was er een onderscheid ontstaan tussen geestelijken (mensen die ingewijd waren in de kerk) en leken (de gewone gemeenteleden). Alleen de ingewijden, de geestelijken waren 'verlicht door de Heilige Geest' en alleen zij konden dus weten hoe de Bijbel uitgelegd moest worden. Nee, zeiden de Reformatoren: elke gelovige ontvangt de Heilige Geest van God en wordt daardoor een 'priester' van God. Elke gelovige moet de Bijbel kunnen lezen en kan dan ontdekken wat er in de Bijbel zelf staat. Dit wordt het *priesterschap van alle gelovigen* genoemd en dit houdt óók in dat elke gelovige de taak heeft om op zijn of haar plaats zich als priester van God te gedragen, zodat mensen hun goede daden zien en daardoor God gaan danken en eren.

Extra informatie voor de mentor

De Reformatie: een situatieschets

De Reformatie is niet zomaar vanuit het niets verschenen. Deze vond plaats in een tijd waarin er op veel gebieden veel grote ontwikkelingen plaats vonden en deze gebeurtenissen hebben er mede voor gezorgd dat de Reformatie tot stand kwam en tot bloei kon komen. Dit zijn onder andere: grote ontdekkingen door ontdekkingsreizigers (Columbus, Vasco da Gama), grote veranderingen in de kunst (de *Renaissance*), grote toename aantal universiteiten in Europa, uitvinding van de boekdrukkunst, grote invloed van het humanisme (= verdiepen in de bronnen uit de Klassieke Oudheid) en de opkomst van de drie belangrijke Westerse monarchieën. Verder had men in die tijd te maken met twee grote 'doodsgevaaren': de pest én de dreiging van een aanval van de Turken. Daarnaast was de kerk in geestelijke verval en waren er al enkele bewegingen die opriepen tot een geestelijke opleving. Dit alles maakte de 15de en de 16de eeuw tot een roerige tijd.

Maarten Luther (1483-1546)

In 1505 gaat Luther het klooster in vanwege een belofte die hij tijdens een noodweer aan de heilige Anna gedaan heeft. Hij wordt twee jaar later tot priester gewijd en wordt naar Wittenberg (Duitsland) gezonden om moraaltheologie en bijbelwetenschap te doceren. In 1512 wordt hij *doctor* in de theologie en *professor* in de bijbelwetenschap. Na een lange persoonlijke geloofscrisis komt Luther tot de ontdekking dat een mens gerechtvaardigd wordt door het geloof alleen en dat er geen daden bij het geloof als voorwaarde gesteld worden. Hij ontdekt dat geloof *de enige voorwaarde* is om gerechtvaardigd te worden en dat daden/werken vrucht zijn van het geloof en niet óók een voorwaarde! Luther ontdekte dat de leer van de Rooms Katholieke kerk (RK) op verschillende punten niet terug te vinden was in de Bijbel. In 1517 gaat hij in tegen deze dingen door zijn argumenten bekend te maken in stellingen zoals dat gebruikelijk was in die tijd. Deze 95 stellingen waar GEEN oproep tot reformatie! Ze waren bedoeld als voorstel om eens grondig te discussiëren over dwalingen en misbruiken in de kerk van die tijd. De punten die Luther aankaartte lagen gevoelig en de RK verwierp dan ook de visie en de argumenten van deze onbeduidende monnik. In de twee jaren daarna gaat Luther openlijk in discussie met de RK. In 1521 wordt Luther echter door de RK geëxcommuniceerd (= uit de kerk gezet) en door keizer Karel V vogelvrij verklaard. Er stond nu een prijs op zijn hoofd. Ondanks dat alles bleef Luther vasthouden aan zijn visie en argumenten. Zo'n 25 jaar lang heeft hij verschillende boeken gepubliceerd in de Duitse volkstaal en ook heeft hij de Bijbel in het Duits vertaald. Zo kon iedereen de Bijbel en de uitleg over de Bijbel in zijn eigen taal lezen en kon men zelf een oordeel geven over Luthers standpunt en het standpunt van de kerk.

Ulrich Zwingli (1484-1531)

Zwingli was een tijdgenoot van Luther, maar was vooral werkzaam in Zwitserland. In 1518 is hij pastoor geworden in de domkerk in Zürich (Zwitserland). Daar heeft hij geprobeerd allemaal hervormingen door te voeren in de kerk en in de maatschappij. De bisschop van Konstanz probeerde Zwingli hiervoor veroordeeld te krijgen bij de politieke macht, maar dit mislukte. Zwingli wist de twee openlijke debatten die hierover gingen te winnen en hij mocht van de stadsraad doorgaan met preken. Hij heeft veel betekend voor de Reformatie in Zwitserland: verschillende Zwitserse kantons (= provincies) sloten zich bij de Reformatie aan. Dit heeft ertoe geleid dat er oorlog kwam tussen de Rooms Katholieke kantons en de Protestantse kantons. In deze oorlog is Zwingli overleden, bij de slag bij Kappel. Zwingli heeft verschillende keren contact gehad met Luther om te spreken over hervormingen en de invulling van de Protestantse geloofsleer. Op veel gebieden waren ze het eens met elkaar, op andere gebieden echter niet zoals over het Heilig Avondmaal.

Martin Bucer (1491-1551)

De 'onbekende' Reformator die echter óók veel betekend heeft voor de Reformatie. Bucer is monnik bij de Dominicanen, maar hij verlaat hen in 1522 en trouwt met een voormalige non. Het jaar daarna vestigde hij zich in Straatsburg (Frankrijk) om in die plaats de leiding van Reformatie op zich te nemen. Hij was bij bijna alle belangrijke godsdienstgesprekken die in die tijd gevoerd werden, aanwezig. Daarbij valt op dat Bucer sterk streefde naar eensgezindheid onder de Reformatoren. Zo probeerde hij een brug te slaan tussen Luther en Zwingli om de Duitse en de Zwitserse Reformatie met elkaar te verenigen. In 1549 ging hij in tegen de wetten waarmee Karel V de Reformatie probeerde te verbieden. Hij moest daarom naar Engeland vluchten, waarna hij veel voor de Engelse kerk heeft betekend. Belangrijk om te weten is dat Bucer veel invloed uitgeoefend heeft op Calvijn, toen Calvijn in meerdere jaren in Straatsburg woonde.

Johannes Calvijn (1509-1564)

Calvijn woonde in Parijs en kwam daar in aanraking met de werken van Luther. In 1533 vond er bij hem een innerlijke ommekeer plaats, waarna hij brak met de RK. Daardoor moest hij uit Parijs wegvluchten en hij ging als balling in Basel (Zwitserland) wonen. Drie jaar daarna werd hij overgehaald om leiding te geven aan de Franssprekende Protestanten in Zwitserland. Hij vestigde zich in Genève en schreef daar ook de eerste versie van de Institutie (= samenvatting van de Protestantse leer). In 1537 werd hij echter uit Genève verbannen vanwege hervormingen die hij door wilde voeren waarna hij naar Straatsburg vluchtte. Daar kwam hij in contact met Martin Bucer van wie hij veel heeft geleerd. In 1541 verzocht het stadsbestuur van Genève of Calvijn terug wilde keren, wat hij ook deed. Hij probeerde door dagelijks te preken te bereiken dat de mensen zich aan de kerkelijke moraal zouden houden. Calvijn heeft veel mogen betekenen voor Reformatie. Hij heeft voor grotere eenheid tussen de Duitssprekende en Franssprekende protestanten in Zwitserland gezorgd. Ook heeft de kerk eeuwenlang, en ook nu nog, veel gehad aan de klassieke samenvatting van de Reformatorische leer. Hij heeft verder ook verschillende commentaren en andere werken geschreven. Opmerkelijk is dat Calvijn veel heeft mogen betekenen ondanks dat hij zijn leven lang last heeft gehad van chronische hoofdpijn. Vandaar dat Calvijn op veel afbeeldingen met een nors gezicht staat afgebeeld. Ook moet echter genoemd worden dat Calvijn er mede voor gezorgd heeft dat zijn tegenstander Michael Servet gearresteerd, veroordeeld en als ketter verbrand werd.

De hoofdpunten van de reformatie

In de Reformatie waren er drie punten waar de Reformatoren tegenin gingen:

(1) Gods gezaghebbende Woord – sola scriptura

De RK zag de Bijbel niet als enige bron en regel van het geloof. Naast de Bijbel was volgens de RK ook de traditie, die onder andere bestond uit de pauselijke decreten (= besluiten), gezaghebbend. Deze traditie was volgens de RK de *enige legitieme en onfeilbare uitleg* van de Schrift. Theologen in de RK beriepen zich wel vaak op de Bijbel, maar vaak alleen om een standpunt te verdedigen, dat ze al op basis van andere argumenten hadden gevormd. Opvallend was dat daardoor ook vrijwel niemand niet meer wist wat er in de Bijbel zelf stond.

De Reformatoren wezen de traditie niet af, maar wél verwierpen zij elke leer en plechtigheid waarvoor ze in de Bijbel geen enkele steun vonden. (Calvijn ging daarbij verder dan Luther.) Wel wezen alle reformatoren de volgende dingen af: *het gezag van de paus, de verdienste van de goede werken, het bidden tot heiligen, het vagevuur* (= de plaats voor mensen die nog niet in de hemel mogen komen, maar die ook nog niet naar de hel zijn gegaan), *de aflaathandel* (= het afkopen van zondeschuld om korter in het vagevuur te hoeven blijven), *het bidden voor de doden, het offerkarakter van de mis, de privé biecht, het gebruik van Latijn in de eredienst en de transsubstantiatieleer* (= bij het avondmaal veranderen brood en wijn letterlijk in het lichaam en het bloed van Christus).

(2) Uit genade alleen – sola gratia

De RK geloofde dat een mens gered moest worden door én te geloven in Jezus Christus én door goede werken. Beiden waren volgens de RK voorwaarde om verlost te worden. De Reformatoren gingen hier tegen in en zeiden *de rechtvaardiging is door het geloof alleen is* = verlossing wordt alleen geschonken uit de vrije en onverdiende genade van Christus. Goede werken zijn geen voorwaarde voor het geloof, maar zijn een *gevolg*, zijn een vrucht / teken van het geloof in Christus.

(3) Het priesterschap van alle gelovigen

De RK leerde en leefde ook voor, dat er een klassenverschil was tussen de geestelijken (mensen die een opleiding tot geestelijke hadden gevolgd) en de leken (het gewone kerkvolk). De reformatoren vonden dit onderscheid niet terug in de Bijbel. Zij leerden dat er niet langer twee soorten christenen zijn, maar dat er maar één soort christenen is: alle christenen zijn gelijk. Elke christen is dus gelijk of hij of zij nu priester, monnik, voorganger, boer of slavin is. Elke christen heeft echter wél zijn eigen taak / roeping om als boer, moeder, professor, predikant of dienstmeisje, etc. God te dienen. Daaruit kwam voort dat, volgens de Reformatoren, elke gelovige de verantwoording moet nemen om actief mee te werken aan de bevordering van Gods zaak. Dit in zijn of haar plaats in kerk of samenleving. Volgens hen betekende dit ook dat elke gelovige niet alleen het récht heeft om de Bijbel te lezen, maar ook de plicht!

De Reformatie en Nederland

De Reformatie heeft ook in Nederland doorgewerkt. In 1518, dat is één jaar na de Hervormingsdag, zijn de eerste boeken van Luther al in Nederland te koop. Zo krijgt de Reformatie voet aan de grond in ons land, waar al eerder door verschillende prediken gewezen werd op de noodzaak van een geestelijke opleving. In 1520/1521 is er onder enkele belangrijke Nederlandse theologen een verschil over de leer van het Heilig Avondmaal, waarna er een afgevaardigde naar Luther gaat. Luther reageert echter negatief op de Avondmaalsvisie van de Nederlandse theologen. Zwingli is het wél eens met de hun visie. Belangrijk voor Nederland is ook dat Karel V in Nederland verbiedt om Reformatorisch te preken. De enige manier om hier los van te komen was het losmaken van de kerk en een eigen kerk te starten. Ook hier botste men met Luther, die vond dat men in de kerk moest blijven en de kerk van binnen moest hervormen. Dit was in Nederland niet mogelijk. Dit blijkt wel uit het feit dat de eerste martelaars van de

Reformatie in 1523 in Nederland werden omgebracht. De Inquisitie (= de Spaanse Rechtbank) trad hard op tegen degenen die vasthielden aan de Reformatorische leer. Dit zorgde ervoor dat de Reformatie alleen ondergrond kon doorwerken. Het verschil in visie op het avondmaal én verschil in visie op het wel of niet losmaken van de overheid om een eigen kerk te beginnen tussen Luther en de Nederlandse theologen heeft ervoor gezorgd dat er afstand kwam tussen Luther en Nederland. Vandaar dat het Calvinisme in Nederland zo'n sterke invloed heeft (gehad) in Nederland.

Bron: Dr. T. Dowley, *Handboek van de Geschiedenis van het Christendom*, p. 346-386

Verwerking

Opdracht 1 – Wat had jij gedaan?

Bij deze vraag hoort een kort filmfragment dat wordt getoond aan de tieners. **Let op!** Pas na het filmfragment gaan de tieners naar de ruimte waar zij gewoonlijk met hun groepje zitten.

- film *Wat had jij gedaan*
Tijd: 01.12 min
Vorm: Filmfragment

Bij deze opdracht is het goed om als mentor zelf ook eerlijk uw gevoelens en gedachten te benoemen. Daarnaast kan het zijn dat de filmbeelden bij deze opdracht als schokkend worden ervaren. Houdt daar rekening mee en geef de tieners de ruimte om dit te uiten en met elkaar te delen.

Bij vraag 1b is het belangrijk om kort uit te leggen dat als gevolg van de Reformatie mensen vaker met de dood werden bedreigd (vogelvrij verklaard). Mensen mochten niet in boeken lezen van de Reformatoren en men mocht niet naar de leer van de Reformatie luisteren. In Nederland werden daarom mensen als martelaar gedood. Ze werden onthoofd, opgehangen, verbrandt of doodgestoken. Maarten Luther werd vogelvrij verklaard en dat betekende dat de Keizer ertoe opriep om hem te doden, zonder dat de moordenaar daar straf voor kreeg. Het doel van deze vraag is dat de tieners zich proberen in te leven in de situatie van Maarten Luther. Het gaat bij deze vragen dus niet om goed of fout. Belangrijk is dat in het gesprek hierover naar voren komt dat mensen zoals Luther de kracht en hulp van God hebben gevraagd én hebben ontvangen. Zonder Gods hulp had hij en hadden de andere mensen die om het geloof vervolgd werden, niet vast kunnen houden. God is Trouw. Hij zal ook ons helpen in elke situatie waarin we terecht komen en wat er dan ook gebeurt. Geef dit mee aan de tiener:

Opdracht 2 – De Reformatie en de Bijbel

Het doel van deze opdracht is om de tieners zich er bewust van te maken dat één van de rijke gevolgen van de Reformatie is dat wij de Bijbel in onze eigen taal kunnen lezen. In de tijd van de Reformatie waren er alleen Griekse, Hebreeuwse en Latijnse bijbels. De gewone mensen konden de Bijbel dus niet zelf lezen maar moesten daarvoor naar een Rooms Katholieke geestelijke (bijvoorbeeld een priester) die de Bijbel vertaalde en uitlegde. De reformatoren vonden het echter ontzettend belangrijk dat de Bijbel vertaald zou worden in de taal die de mensen spraken zodat ze zelf konden lezen wat er in de Bijbel staat. Vertel dit aan de tieners bij deze opdracht.

Wat betreft de stellingen:

-Stelling 1: Het is waar dat bijvoorbeeld Luther de Bijbel met gevaar voor eigen leven heeft vertaald in de volkstaal. Dat is echter niet dé reden om de Bijbel te lezen. Belangrijker is dat we dat doen omdat God door de Bijbel tot ons spreekt. Wel zegt het heel veel dat mensen de Bijbel zó belangrijk vinden dat ze er hun leven voor over hebben. Leg dit eens voor aan de tieners.

-Stelling 2: Deze stelling beweert vanwege het woordje 'alleen' juist het tegenovergestelde van wat de Reformatoren hebben bedoeld. De Bijbel zelf heeft gezag in zichzelf (*Sola Scriptura!*) Andere boeken over de Bijbel kunnen de Bijbel zelf nooit vervangen. Natuurlijk is het wel zo dat andere boeken ons kunnen helpen met het beter gaan begrijpen van de Bijbel, maar ze kunnen haar niet vervangen.

Opdracht 3 – Voorbeeld: Elia op de Karmel

Het doel van deze opdracht is een bijbelstudie over 1 Koningen 18:17-39. In dit gedeelte roept de profeet Elia koning Achab van Israël (het 10-stammenrijk) op voor een confrontatie tussen Elia en de priesters van de afgod Baäl. De afgod Baäl werd door veel landen rondom Israël vereerd. Baäl (betekent *meester*) was de god van het *weer* en van de *vruchtbaarheid*. Hij wordt vaak afgebeeld als man, maar ook de stier stond symbool voor deze god. De priesters probeerden bij Baäl in de gunst te komen door het brengen van offers, het uitvoeren van vreemde dansen en door zichzelf te verwonden. Soms werden er ook kinderen geofferd. Men hoopte dat Baäl dan zou luisteren en regen en vruchtbaarheid zou geven. De uitdaging van Elia vindt plaats in een tijd waarin de gelovigen het niet makkelijk hebben. Koning Achab is koning van Israël geworden, trouwde met Izebel en voerde de Baäl-dienst in (1 Kon. 16:29-32). Onder leiding van Izebel werden de profeten van God uitgeroeid (1 Kon. 17:4). Elia moest dus vrezen voor zijn leven. Maak dit duidelijk aan de tieners. Dat Elia de confrontatie zoekt met Achab en de priesters van Baäl is voor Elia dan ook een moedige stap die hij vanuit het geloof in God zet. Elia weet dat God met hem is wat er ook gebeurt. Elia betekent: mijn God is HEER'.

Elia daagt Achab en zijn priesters uit om te bewijzen dat Baäl echt god is door vuur uit de hemel te laten komen. Voor Baäl (god van het weer) moet het een makkie zijn om het te laten bliksemen. Het gedeelte van de bijbelstudie (1 Koningen 18:17-39) beschrijft deze confrontatie op de berg Karmel. De Baäl-priesters doen hun rituelen (roepen, dans, zelfverminking) maar er gebeurt niets. Elia bouwt ook een altaar (van 12 stenen) en laat dit altaar 3x overgieten met water zodat het altaar druipt van het water. Na zijn gebed laat God vuur uit de hemel op het altaar neerkomen en steekt Hij zo het altaar aan. Reformatie!: het volk van Israël erkent dat de HEER' God is! Toch blijkt dat Achab zijn les niet geleerd heeft. Hij vertelt alles aan Izebel die Elia uit de weg wil ruimen. Elia moet vrezen voor zijn leven en moet weer vluchten uit Israël (1 Kon. 19:1-8).

Vraag a is bedoeld om de tieners kennis te laten maken met deze geschiedenis door het gedeelte te observeren. Door met elkaar te delen wat hen aanspreekt in het gedeelte kunnen ze elkaar helpen het gedeelte in zich op te nemen.

Vraag b heeft als doel om de tieners na te laten denken over de reden dat Elia deze gevaarlijke confrontatie opzoekt. Geef een korte situatieschets van de tijd waarin Elia leefde en vertel de tieners waarom dit gevaarlijk was voor Elia. Deze vraag moet duidelijk maken dat Elia als doel heeft dat koning Achab en het volk Israël tot inkeer komt, zich afkeren van hun zonde en afgodendienst en dat ze God weer gaan volgen. Elia is vol van God en heeft door Zijn kracht de moed om de confrontatie aan te gaan. Vraag c tenslotte heeft als doel om deze geschiedenis te zetten naast het leven van de tieners. Elia is een mens als wij. Hij volgde God met vallen en opstaan, wat al blijkt uit het hoofdstuk na deze geschiedenis. Dan blijkt dat Elia al zijn moed kwijt is en vol angst en zorgen is en zelfs een depressie heeft. Daaruit blijkt dat ook hij het van God moet hebben en dat kracht en moed steeds weer bij God vandaan moet komen. Vertel dit de tieners nadat zij antwoord hebben gegeven.

Opdracht 4 – Johannes Calvijn

Johannes Calvijn is één van de mensen die veel betekend heeft voor de Reformatie. Vooral in Nederland heeft hij veel invloed gehad. Maar er zijn misschien wel tieners die nog nooit van Calvijn gehoord hebben of die een negatief beeld van hem hebben. Het doel van deze opdracht is om dit beeld wat bij te stellen. Het is dan ook belangrijk dat er bij de eerste vraag gesproken wordt over wat er in de tiener opkomt. Geef de tiener daar de ruimte voor. Ga niet meteen in op wat de tiener zegt maar vraag door en probeer te ontdekken hoe het komt dat dit beeld ontstaan is. Vertel daarna kort dat Johannes Calvijn één van de

mensen is geweest die veel voor de Reformatie betekend heeft. Vooral in Nederland heeft hij veel invloed gehad. Het woord Calvinisme is afgeleid van zijn naam.

De tweede vraag gaat in op één van de belangrijkste werken van Calvijn: de Institutie van Calvijn. Vertel de tieners dat Calvijn in de Institutie de leer van de Reformatoren heeft uitgelegd. In de catechismus van Geneve heeft Calvijn een samenvatting gegeven van deze leer. Het kan leuk zijn om als mentor of catecheet één van deze werken aan de tieners te laten zien. Ook kan de Heidelbergse Catechismus of de Nederlandse geloofsbelijdenis als zelfde soort voorbeelden dienen. Het doel van deze opdracht is in ieder geval om de tiener te laten ontdekken hoe waardevol het is dat er dingen uit de Bijbel zijn samengevat en uitgelegd, onder andere ook door Calvijn. Enkele redenen voor het samenvatten van dingen uit de Bijbel kunnen zijn dat een samenvatting:

- vaak makkelijker te onthouden is
- helpt om de grote lijnen te zien die door de Bijbel lopen
- kan helpen om een Bijbelgedeelte beter te begrijpen
- een hulpmiddel is om snel te ontdekken of wat iemand zegt klopt met de Bijbel
- handig is als je het Christelijke geloof uit moet leggen
- handig is als je in gesprek bent mensen uit andere christelijke richtingen
- enzovoort...

Een leuk feitje dat bij deze vraag verteld kan worden is de reden waarom Calvijn vaak zo 'chagrijnig' en 'somber kijkend' op plaatjes staat afgebeeld. Misschien is dat iemand wel opgevallen. De reden hiervoor is dat Calvijn zijn hele leven lang last gehad heeft van chronische hoofdpijn. Het is dan ook erg bijzonder dat juist hij, ondanks dagelijkse zware hoofdpijn, zoveel heeft betekend voor de kerk.

Opdracht 5 – Jij en de Reformatie

Heeft als doel om de tieners na te laten denken over verschillende zegeningen die wij hebben ontvangen als gevolg van de Reformatie. De tiener kan zelf kiezen welk van de vier punten hem het meest aanspreken. Er mogen ook meerdere antwoorden gekozen worden.

PBB-tekst

Als tekst is gekozen voor Galaten 2:16 het eerste gedeelte. De tekst lijkt op de tekst uit Romeinen die voor Luther van betekenis is geweest. Deze tekst is gekozen om datgene wat Maarten Luther ontdekte, mee te geven aan de tieners. Het is goed om de tekst een keer uit te leggen. Er is voor gekozen om alleen het eerste gedeelte van deze tekst mee te geven, vanwege de lengte van de tekst. Daarom is het goed om de tieners de tekst thuis zelf op te laten zoeken om het hele tekstgedeelte te lezen.

Galaten 2:16a (HSV)

Wij weten dat een mens niet gerechtvaardigd wordt uit werken van de wet, maar door het geloof in Jezus Christus. En ook wij zijn in Christus Jezus gaan geloven...

Rest van de tekst...dat niet in de presentatie is geplaatst:

...opdat wij gerechtvaardigd zouden worden uit het geloof van Christus en niet uit werken van de wet. Immers uit werken van de wet wordt geen vlees gerechtvaardigd.

Leeftijdsgedifferentiatie

Alle opdrachten zijn geschikt voor alle leeftijden – ook al zullen de gesprekken in de jongere groepen heel anders (kunnen) zijn dan bij de oudere groepen. Aangezien er veel vragen in deze special behandeld worden kan het goed zijn om een selectie te maken uit de vragen. Kies dan die vragen die het beste aansluiten bij uw mentorgroepje of sta bij de ene opdracht langer stil dan bij de andere.

Verwerkingsblad bij Special: *De Reformatie*

Opdracht 1 – Wat zou jij doen?

a) Je hebt net een kort filmfragment gezien. Welke gedachten of gevoelens riep het filmpje bij jou op?

.....

.....

.....

b) Maarten Luther werd met de dood bedreigd. Wat had jij gedaan als je Luther was geweest?

Kies één van de onderstaande mogelijkheden en vertel elkaar waarom:

- ☐ ik had meteen gezegd dat ik alle dingen verkeerd gezien had en dat de Rooms Katholieke kerk toch gelijk had. Dan zouden ze me ook niet meer willen doden.
- ☐ ik zou alle mensen die het met mij eens zijn bij elkaar roepen om tegen de regering te vechten.
- ☐ dan zou ik vluchten naar een ver land zodat ze me nooit zouden kunnen vinden.
- ☐ dan zou ik gewoon in dat land blijven en me tegen de misstanden proberen te blijven verzetten
- ☐ dan zou ik iets anders doen namelijk.....

.....

Opdracht 2 – De Reformatie en de Bijbel

Bespreek met elkaar de volgende stellingen:

Stelling 1) De Reformatoren hebben met gevaar voor eigen leven voor een Bijbel in onze taal gezorgd, daarom kan ik het niet maken om *niet* in de Bijbel te lezen.

Stelling 2) De Bijbel kunnen we alleen goed begrijpen als we kijken naar hoe Luther en Calvijn de Bijbel uitleggen in hun boeken.

Opdracht 3 – Sola Gratia

Bijbelstudie: 1 Koningen 18:17-39

- a. Omstebeurt leest één groepslid 4 verzen en vertelt in eigen woorden wat er gelezen is.
- b. Welk vers/verzen spreekt jou aan? Vertel elkaar waarom.
- c. Wat wil Elia volgens jou bereiken met deze moedige confrontatie?
- d. Kan je een voorbeeld geven van een situatie waarin jij moed nodig hebt?

Opdracht 4 – Johannes Calvijn

- a) Schrijf hieronder wat er in jou opkomt als je denkt aan *Calvijn*?
- b) Leg uit waarom het slim is om bepaalde dingen uit de Bijbel samen te vatten:

Opdracht 5 – Jij en de Reformatie

Ik ben blij en dankbaar dat mensen zoals Luther en Calvijn in opstand kwamen tegen misstanden in de kerk omdat....

- ☐ onze kerkdiensten (met uitzondering van de preek) in het Latijn zou zijn geweest
- ☐ we dan in onze kerkdiensten alleen maar mochten luisteren en niet mee mochten zingen.
- ☐ er dan in de preek gezegd zou worden dat we alleen door het doen van goede dingen bij God kunnen horen
- ☐ we dan geen Nederlandse Bijbel hadden gehad om zelf te kunnen lezen

PBB-tekst

Wij weten dat een mens niet gerechtvaardigd wordt uit werken van de wet,
maar door het geloof in Jezus Christus.
En ook wij zijn in Christus Jezus gaan geloven...

(Galaten 2:16a uit de Herziene Statenvertaling)